

Oneigenlijk gebruik van sportmateriaal, hoe erg is dat?

Binnen een les bewegingsonderwijs is het arrangement dienend aan het leerdoel. Om zo goed mogelijk aan te sluiten op de variatie in motorische vaardigheden van leerlingen of om extra uitdaging te bieden, worden sportmaterialen nog wel eens ingezet op een manier waarvoor deze niet ontwikkeld zijn. Mag dat, wat kan er misgaan en waar ligt de verantwoordelijkheid als er iets misgaat? | Mark Deckers, Ruud Plas en Erik Spiegelberg

Wat is oneigenlijk gebruik

Van oneigenlijk gebruik is sprake als sportinventaris ingezet wordt op een manier waarvoor deze niet bedoeld en/of ontwikkeld is. Dat staat los van het feit of het ervoor gebruikt kan worden. Een paar voorbeelden:

- een rechtop staande mat is geschikt voor het opvangen van pijlen, maar is daarvoor niet ontwikkeld;
- lussen aan een mat hebben als functie om de mat te verplaatsen, ze zijn niet bedoeld én niet geschikt om de mat omhoog te houden om een saltospringer veilig

te laten landen;

- een lange mat is bedoeld om vlak op de vloer te gebruiken en niet als 'junglebrug' hangend in touwen.

Oorzaken van oneigenlijk gebruik

Er zijn meerdere oorzaken voor oneigenlijk gebruik van sportinventaris. Soms geboren uit noodzaak, maar vaak voortkomend uit creatief gebruik.

Verouderde sportinventaris

Als de sportinventaris onvoldoende aansluit op de arrangementen die

een (vak)leerkracht nodig heeft voor een gevarieerde les, dan is dat aanleiding voor creatief gebruik. Een aantal banken aan een springkast hangen om een schuin landingsvlak te creëren is een mooi voorbeeld. Als de banken op het leerdek gezet worden of hangen aan lagere kastdelen zonder dek, dan leidt dat tot extra slijtage aan de kast, het dek en/of de mat.

Te weinig budget

Het vaksectiebudget blijft achter bij de ontwikkelingen binnen het vak. Steeds meer vaksecties kiezen ervoor om urban sports te vertalen naar lesactiviteiten in de binnensport accommodatie. Van biketrial tot freerunning en van skateboards tot crossfit. Als budget ontbreekt voor materialen als sportcubes, gymblokken en ramps, worden vaak traditionele materialen op een creatieve wijze ingezet om de gewenste arrangementen te realiseren.

Te weinig sportinventaris

Veruit de meeste gymzalen zijn eigendom van gemeenten, zij hebben de formele rol om de sportinventaris in een veilige staat te houden. Als er weinig overleg is tussen de gebruikers en de gemeente kan de inventaris op en top veilig zijn, maar niet voldoende om gymlessen in drie of meer vakken te verzorgen met voldoende differentiatie en variatie. Ook dat vormt een aanleiding tot oneigenlijk gebruik.

Extra uitdagende arrangementen

Alles uit de kast halen om leerlingen te boeien voor een gymles. Het lijkt erop dat leerlingen een steeds kortere spanningsboog hebben en er steeds iets nieuws geboden moet worden om ze actief te krijgen tijdens een gymles. Bij spectaculaire lessituaties neemt de kans op oneigenlijk

Mat in klimtouw

Apenkooi

gebruik van sportinventaris toe. Grote schommelende vlakken in touwen zijn spectaculair, maar op de belasting die dat met zich meebrengt zijn de touwen en ophangconstructie niet berekend.

Gevolgen van oneigenlijk gebruik

Wat oneigenlijk gebruik is, is wel helder maar wat de gevolgen zijn van oneigenlijk gebruik is lastiger te duiden. Dit komt omdat niet elke vorm van oneigenlijk gebruik hetzelfde effect heeft. In onderstaande matrix is zichtbaar hoe de risico's toenemen naarmate de onveiligheid en de overbelasting toeneemt. In het vak links-onder past de landingsmat die op de kop gelegd wordt en waar leerlingen opspringen en met mat en al door de zaal schuiven. Het vliegend tapijt in klimtouwen en daarop meerdere

leerlingen past in het rode kwadrant rechtsboven.

Onveilige situaties

Oneigenlijk gebruik (zeker herhaald oneigenlijk gebruik) kan materiaal

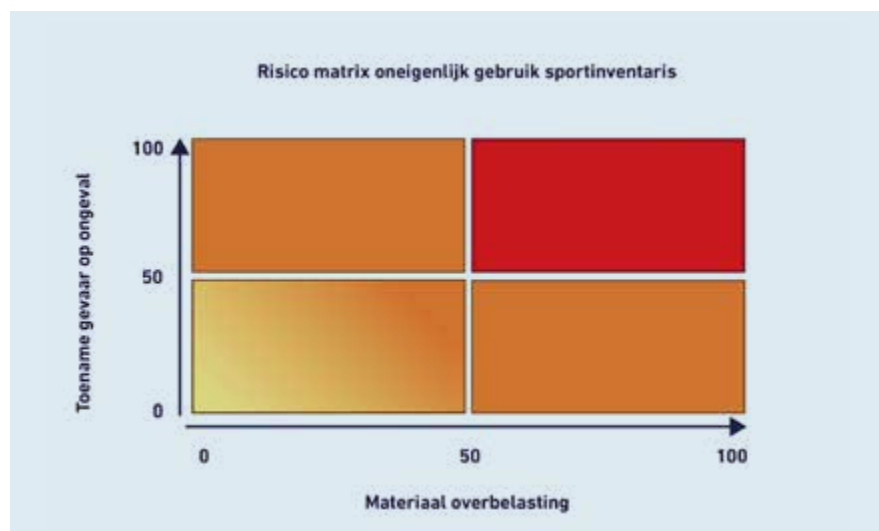
uitputten en/of overbelastingstress opleveren. Dat is niet altijd zichtbaar waardoor materiaal het onverwachts en ongecontroleerd kan begeven. Grootste kans daarop is bij zware- en/of piekbelasting.

Extra onderhoudskosten

Er is geen verbod op oneigenlijk gebruik van sportinventaris, zolang er maar geen onveilige situatie gecreëerd wordt. Als het risico en de overbelasting in de risicomatrix in het kwadrant links-onder blijven, lijkt er niet zoveel aan de hand. Lijkt, want de zwaardere of niet-bedoelde belasting levert al snel extra slijtage op waardoor de kosten voor onderhoud (reparatie en vervanging van onderdelen) toeneemt.

Vervroegd afschrijven

Bij frequent en/of intensief oneigenlijk gebruik wordt de levensduur van

Verbogen klimtouwvagen

Vliegend tapijt

de sportinventaris bekort waardoor materialen eerder aan vervanging toe zijn. Dat leidt tot een hogere kostenpost voor vervanging. Als de budgetten niet tijdig verhoogd worden, is er niet tijdig geld beschikbaar voor vervanging. De behoefte om die materialen te blijven gebruiken zal echter niet minder worden, met alle gevolgen van dien.

Wie is verantwoordelijk

De lesgever is altijd verantwoordelijk voor het gebruik van materialen en de wijze waarop een lessituatie wordt ingericht en georganiseerd. Dat geldt voor eigenlijk- én oneigenlijk gebruik van sportinventaris.

Als er een ongeval plaatsvindt in een gymles en er volgt aansprakelijkheidstelling waarbij de lesgever verantwoordelijk gehouden wordt voor het ongeval, dan zal een verzekeringsmaatschappij altijd op zoek gaan

naar de zwakste schakel. Als blijkt dat er tijdens de les op een oneigenlijke wijze materiaal ingezet is, dan zal dat een aanleiding zijn om de aansprakelijkheid te onderbouwen (ook al is dat gebruik ogenschijnlijk geen oorzaak van het ongeval). Het is dan ook altijd belangrijk dat de lesgever kan onderbouwen waarom gekozen is voor een bepaald arrangement, welke veiligheidsmaatregelen genomen en welke lesopdrachten gegeven zijn.

Oplossingen om oneigenlijk gebruik te minimaliseren

Er is een aantal oplossingen om nadelige gevolgen van oneigenlijk gebruik tot een minimum te beperken:

- Als oneigenlijk gebruik voortkomt uit verouderde of niet toereikende inventaris, ga dan het gesprek aan met de zaaleigenaar of degene die verantwoordelijk is voor de

budgettering. De sportinventaris in een gymzaal is voor de lesgever hetzelfde als de draaibank voor de metaalbewerker of het mes voor de slager. Je kunt niet zonder.

- Als het budget ontoereikend is om alle nieuwe ontwikkelingen aan de materiaalkant goed in te vullen, zorg er dan voor dat de activiteiten die je wil doen vastgelegd zijn in het vakwerkplan, dat vormt de onderbouwing. Maak vervolgens een meerjarenplan om de ontbrekende materialen te kunnen aanschaffen. Daarmee geef je de organisatie de mogelijkheid om gefaseerd het budget beschikbaar te stellen.
- Zorg voor vlotte opvolging van mankementen die tijdens een onderhoudsbeurt geconstateerd zijn. Vanaf het moment van constateren, is het de verantwoordelijkheid van de lesgever als deze sportinventaris inzet waaraan een mankement geconstateerd is.
- Verwijder afgekeurd materiaal uit de sportaccommodatie. Vaak gebeurt dat niet omdat een paar extra matjes altijd goed van pas komen. Maar als deze afgekeurd zijn, zijn ze niet meer geschikt voor gebruik wat normaal van matjes verwacht mag worden. Voorkom verwarring of onbedoeld gebruik en verwijder afgekeurde materialen.

Oneigenlijk gebruik is een bewuste keuze van een lesgever. Wees je altijd bewust van het risico dat je ermee gaat.

Hulp nodig?

Heb je hulp nodig om een inventarisatie te maken, handvatten te krijgen voor het opzetten van een meerjarenbegroting, of om inzicht te krijgen in alternatieven voor het oneigenlijke gebruik van materiaal zoals je dat nu toepast, zoek dan contact met één van de inrichters van sportaccommodaties. Ze zijn allemaal goed op de hoogte en helpen je graag verder.

Tips

Onderstaande tips zijn bedoeld om vernieuwing te kunnen borgen en oneigenlijk gebruik te beperken:

- Maak een vakwerkplan en laat deze goedkeuren door directie/MT zodat deze onderdeel wordt van het

Het is belangrijk dat de lesgever kan onderbouwen waarom gekozen is voor een bepaald arrangement, welke veiligheidsmaatregelen genomen en welke lesopdrachten gegeven zijn

Trapezöide als schommel

schoolplan. Dat vormt de legitimatie voor je lessen.

- Maak een inventaris meerjarenbegroting waarin alle sportinventaris staat, het jaar van aanschaf en het jaar waarin deze vervangen moet worden (op basis van de intensiteit van gebruik). Dit vormt de financiële onderbouwing van je vakwerkplan.
- Verwerk vernieuwing in aanbod in het vakwerkplan en de meerjarenbegroting. Zo blijft alles inhoudelijk en financieel actueel.
- Herijk regelmatig (minimaal eens per drie jaar) het budget voor onderhoud, vervanging sport- en spelmaterialen. Veel vaksecties hebben al jaren hetzelfde vaksectiebudget terwijl materialen duurder worden en toestellen ouder waardoor onderhoudskosten toenemen.
- Weet wie verantwoordelijk is voor de sportinventaris binnen school en/of de gemeente en maak eens een afspraak om te horen hoe de werkwijze is en hoe je met elkaar kunt zorgen voor een up-to-date inrichting van de sportaccommodatie. Een pro-actieve houding en het tijdig in gesprek raken over vernieuwing helpt. ●

Hoge hangladder

Namens de branche van inrichters van sportaccommodaties:

Bosan – Ruud Plas r.plas@bosan.nl

Janssen en Fritsen – Mark Deckers

m.deckers@janssen-fritsen.nl

Nijha – Erik Spiegelenberg

Erik.spiegelenberg@nijha.nl

Foto's

Janssen en Fritsen, Nijha

Kernwoorden

oneigenlijk gebruik, veiligheid gymles, materiaalgebruik